

OBRAZOVNI PAKET

SVRHA OBRAZOVNOG PAKETA:

Obrazovni paket ima za cilj podizanje svesti u vezi Zakona o Dečjoj Zaštiti i kritičko razmišljanje, na teme koje se tiču učenika nižih srednjih škola i drugih zainteresovanih strana, kao što su roditelj i nastavnik. Obrazovni paket sadržaće prezentaciju osnovnih Prava i Zaštite Dece kao i važnost kritičkog razmišljanja u obrazovanju za dečja prava.

SADRŽAJ OBRAZOVNOG PAKETA:

Obrazovni paket sadrži opšte i specifične informacije koje se odnose na informacije o tome kako i kada nastaju ljudska prava; opšta struktura ljudskih prava; rođenje / podela dečjih prava kao posebna kategorija; potreba za posebnim pravima za decu.

Sa posebnim fokusom će se ogledati prava dece u praksi i njihova primenljivost, počevši od četiri principa Međunarodne Konvencije o Dečjim Pravima, sa posebnim naglaskom na principu učešća deteta, jer će se paket fokusirati na pružanju ideja kako da oni sami preduzimaju inicijativu za promociju i zaštitu svojih prava.

Poseban naglasak biće stavljen na diskusiju o nepoštovanju dečjih prava ili kršenju prava koja često donose nasilje i druge moguće opasnosti. Kritički pogled na suočavanje sa problemima / pojavama nasilja u školama, telesnim kaznama, zloupotrebom droga, digitalnim zlostavljanjem, radikalizmom i ekstremizmom, itd.

ISTORIJA LJUDSKIH PRAVA

Razvoj zakonodavstva o ljudskim pravima većina ljudi vide kao jedno od najvećih dostignuća dvadesetog veka. Ali regulisanje međuljudskih odnosa počinje sa ranom istorijom čovečanstva. Ljudska prava i slobode regulisana su na osnovu kanona(coda), verskih normi i lokalnih zakona koje su postavili mislioci i vođe tog vremena.

Neravnopravnost je bila vrlo izražena među ljudima koji su se delili na društvene grupe sa svim pravima igrupe koje nisu uživale nijedno pravo.

U modernom vremenu do dana današnjeg razvili smo širok spektar ljudskih prava prostranog dometa i globalne primenljivosti.

Osnovni principi ljudskih prava su:

PRAVO NA ŽIVOT

JEDNAKOST I

SLOBODA

4 OPŠTA NAČELA KONVENCIJE "O DEČIJIM PRAVIMA"

Prava deteta u Konvenciji "O dečijim pravima" odražavaju četiri osnovna principa:

- 1 Nediskriminacija (član 2):** Sva prava se primenjuju na svu decu bez razlike. Država ima obavezu da zaštiti decu od bilo kog oblika diskriminacije.
- 2 Najviši interes deteta (član 3):** Odlučujući faktor u svim radnjama vezanim za decu treba da bude njegov ili njen najuzvišeni interes. U svim slučajevima, najviši interesi dece imaju prednost nad interesima odraslih koji su uključeni (npr. roditelja, nastavnika, staratelja). Međutim, pitanje kako postaviti najuzvišeniji interes deteta i dalje je teško odrediti i ostaje otvoreno pitanje za diskusiju.
- 3 Pravo na život, preživljavanje i razvoj (član 6):** Pravo deteta na život je neporecivo i obaveza je države da obezbedi opstanak i razvoj deteta. To znači da deca ne mogu biti osuđena na smrt ili okončanju sebi život.
- 4 Poštovanje stavova deteta (član 12):** Dete ima pravo da izrazi mišljenje i da se uzme u obzir mišljenje bilo kom pitanju koje ga pogađa.

OSNOVNI INSTRUMENTI KONVENCIJE O LJUDSKIM PRAVIMA¹

Međunarodne konvencije o ljudskim pravima;

Međunarodna konvencija o dečijim pravima;

Priznanje urođenog dostojanstva i priznanje jednakih i neotuđivih prava za sve članove ljudske porodice temelj je slobode, pravde i mira u svetu.

Uvod, Univerzalna Deklaracija o Ljudskim Pravima

Ljudska prava uživaju sve osobe podjednako, na univerzalan način i večno.

Ljudska prava su univerzalna: Ta prava ostaju uvek ista za sva ljudska bića svuda u svetu. Ne dobijate ta prava zato što ste državljanin neke zemlje, nego kao član velike ljudske porodice. To znači da deca imaju ljudska prava, kao i odrasli.

Ljudska prava su neotuđiva: va prava više ne možeš da izgubiš, osim kad prestaješ da postojiš kao ljudsko biće.

Ljudska prava su nerazdvojna: iko vam ne može oduzeti neko pravo, zato što je "Manje važno" ili "nepotrebno".

Ljudska prava su međusobno zavisna ili dopunjena: Ljudska prava zajedno čine dopunjeni okvir. Na primer, prilika za učešće dece / mladih na donošenju odluka na pitanja koja se direktno odnose na njihovo pravo na izražavanje, druženje sa drugima, obrazovanje, pa čak i u donošenju odluka o stvarima neophodnim u životu.

Konvencija "Za dečija prava", poznata i kao Konvencija o pravima deteta, definiše dete kao bilo koje ljudsko biće mlađe od 18 godina i potvrđuje da dete u potpunosti uživa ljudska prava. Sadrži 54 članaka o pravima deteta koja se mogu podeliti u tri opšte kategorije, često poznate kao "tri P-a" 1:

1 Glavne konvencije Ujedinjenih nacija o ljudskim pravima, <https://www.crca.al/sites/default/files/publications/Declaration%20Universale%20e%20te%20Right%20Heel%20te%20Human%20%20%20%20191948%29.Pdf> Konvencija "O sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida", 1948. „Konvencija o statusu izbeglica“, 1951. „Konvencija o ropstvu“, 1926, sa izmenama u protokolu, 1953. Međunarodni pakt "O građanskim i političkim pravima", 1966. Međunarodna konvencija "O ukidanju svih oblika rasne diskriminacije", 1966 Konvencija „O uklanjanju svih oblika ratnih zločina i zločina protiv čovečnosti“, 1968. Konvencija „O ukidanju svih oblika diskriminacije žena“, 1979. Konvencija „Protiv torture i drugi surovi, neljudski ili ponižavajući postupak ili kažnjavanje“, 1984. Konvencija „O pravima deteta“, 1989. Konvencija „O pravima migranata i članova njihovih porodica“, 1990. Konvencija „O pravima osoba sa invaliditetom“, 2006. Napomena: Datum se odnosi na godinu usvajanja konvencije od strane Generalne skupštine Ujedinjenih nacija.

Zaštita(Protection), koja garantuje bezbednost dece i pokriva određena pitanja, kao što su: zlostavljanje, zanemarivanje i eksploatacija.

Obezbeđenje(provision), koje pokriva posebne potrebe dece, kao što su: obrazovanje i zdravstvena zaštita.

Učešće(participation), koje priznaje dečju razvojnu sposobnost na donošenju odluka i učestvovanje u društvu, dok se dete približava odraslom dobu.

Ljudska prava su međusobno zavisna ili dopunjena: Ljudska prava zajedno čine dopunjeni okvir.

Na primer, prilika za učešće dece / mladih na donošenju odluka na pitanja koja se direktno odnose na njihovo pravo na izražavanje, druženje sa drugima, obrazovanje, pa čak i u donošenju odluka o stvarima neophodnim u životu.

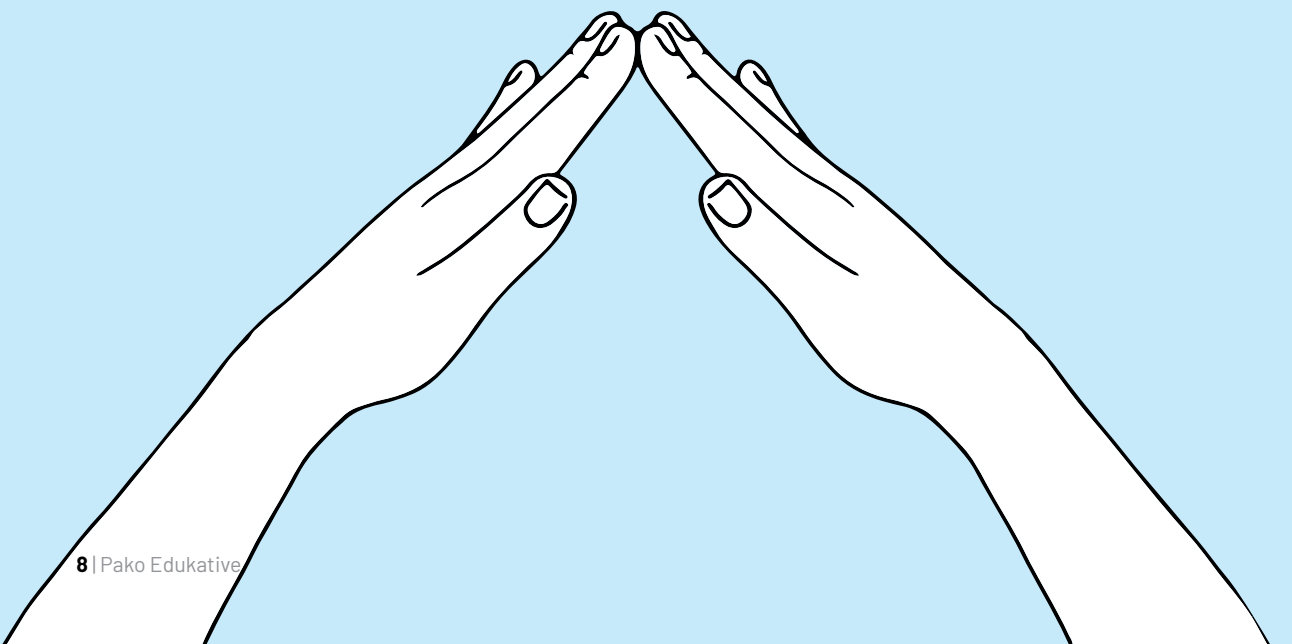

KOJI ZAKON NA KOSOVU ŠTITI DECU I NJIHOVA PRAVA?

U julu 2020. godine na snagu je stupio Zakon o dečjoj zaštiti čiji je cilj zaštita dece od svih oblika fizičkog i mentalnog nasilja, zlostavljanja, iskorišćavanja, zanemarivanja ili bilo kog drugog oblika koji ugrožava život, bezbednost, zdravlje, obrazovanje, vaspitanje i razvoj deteta.

Ovaj zakon možete naći na veb stranici Službenog Lista Republike Kosovo na sledećem link-u:

<https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=20844>

PITANJA I ODGOVORI ZA PODSTICANJE KRITIČKOG MIŠLJENJA

1. Šta je nasilje u školama?
2. Kako možemo da se zaštitimo od nasilja u školama?
3. Da li treba da maltretiramo drugove/drugarice u školi?
4. Šta je telesna kazna?
5. Da li telesna kazna loše utiče na nas / decu?
6. Da li je telesno kažnjavanje zakonom zabranjeno na Kosovu?
7. Zašto neki nastavnici još uvek nisu u stanju da se odupru upotrebe telesnih kazni?
8. Da li neki ljudi misle da su telesne kazne deo našeg obrazovanja i kulture? Da li bi ovaj pristup trebalo promeniti na Kosovu?
9. Šta su to opojne droge?
10. Zašto bismo trebali biti radoznali zbog negativnih samodestruktivnih pojava?
11. Dok slušate/izvodite muziku , da li se droga predstavlja kao nešto savremeno? Da li deca ili ljudi izgledaju savremeni kada ih koriste?
12. Šta treba da radimo ako koristimo opojne droge?
13. Šta su radikalizam i ekstremizam?
14. Šta je zlostavljanje dece i zašto se to dešava?
15. Kako može porodica, drug, drugarica, nastavnik ili okrug u kome dete živi da prepozna neke od znakova da dete doživljava zlostavljanje?
16. Da li znamo šta je digitalno zlostavljanje?
17. Kako sprečiti digitalno zlostavljanje?
18. Da li treba i gde da potražimo pomoć za nasilje koje mi doživljavamo ili društvo oko nas?

ŠTA JE NASILJE U ŠKOLAMA?

Nasilje u školama je proces koji se izražava u raznim oblicima i sva deca su izložena riziku da u određenim trenucima budu pogođena određenim oblicima nasilja.

Svetska zdravstvena organizacija (WHO) definiše nasilje kao: Namernu upotrebu sile ili fizičke sile prema sebi, drugoj osobi, grupi ili zajednici, gde rezultuje ili postoji velika mogućnost da će rezultovati povredom, smrću, psihološkim posledicama, nerazvijanjem ili linčovanjem.²

Vrste nasilja u školama su različitog oblika, od fizičkog nasilja, mentalnog, seksualnog do zanemarivanja.

Fizičko nasilje - Namerna upotreba fizičke sile koja se koristi sa potencijalnim nanošenjem štete, povreda, invaliditeta ili smrti.

Seksualno nasilje - uključuje seksualni čin počinjen ili pokušaj, nad žrtvom koja nije dala slobodan pristanak ili nije u stanju da prihvati ili odbije.

Psihološko nasilje (poznato i kao emocionalno ili mentalno zlostavljanje) - uključuje verbalnu i neverbalnu komunikaciju koja se koristi sa namerom da se mentalno ili emocionalno naudi drugoj osobi ili da se izvrši kontrola nad drugom osobom.

Zanemarivanje - vrsta zlostavljanja koja se dešava kada je neko odgovoran za staranje nekog pojedinca koji nije u stanju da brine o njemu, a to ne uradi.

Sve ove vrste nasilja koje smo gore pomenuli, su dokaz raznih istraživanja³ da su prisutna u školama. Dakle, u određenom smislu ne možemo da govorimo o nasilju u školama kao o posebnoj kategoriji nasilja, već u okruženju u kojem su prisutne sve ove vrste nasilja. Zato je važno da prepoznamo i razlikujemo ove vrste nasilja da bismo bili svesni da ne budemo ni uzrok ni žrtva ovih ponašanja.

Nasilje obično ima uzrok ili izvor pokretanja koji počinje uznemiravanjem, podsmehom, ignorisanjem, a prati ga diskriminatorno ponašanje prema pojedincu ili grupi koje dovodi do sukoba među njima i na kraju ispoljavanjem nasilja. To se na neki način odražava kao zupčanik koji se dodiruje sa drugim, i od pritiska svakog zupčanika dolazi do eskalacije nasilja. Nažalost, deca su

2 TOM 1 - Prevencija nasilja u školama i društvu - prateći materijali za nastavnike građanskog obrazovanja osnovnih škola na Kosovu, strana 22

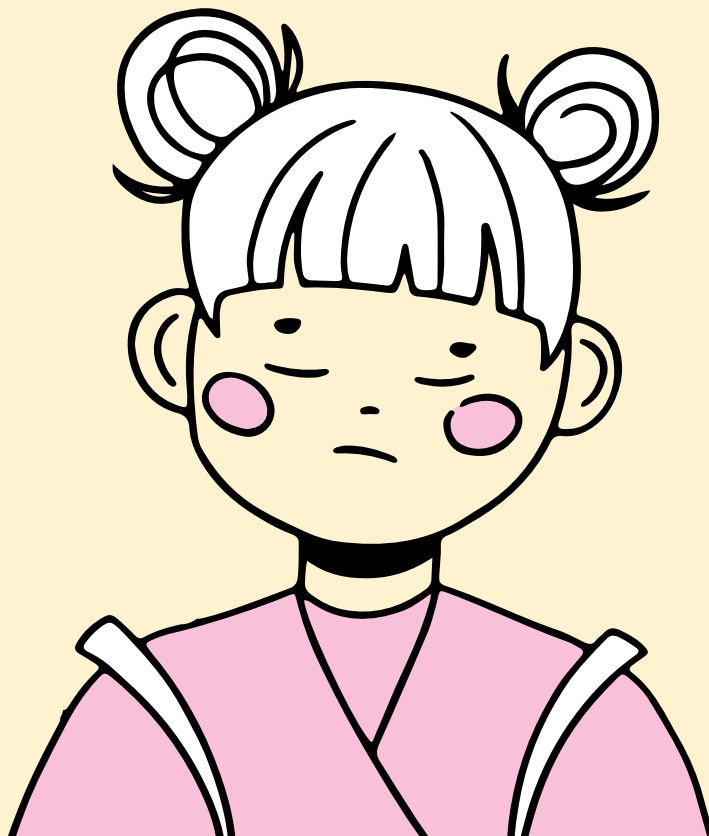
3 Osnovni dokument za izr e Priština, za bezbednost u školama 2015-2018, strana 5.

direktno ili indirektno pogođena.

Nasilje nad decom ima različite oblike i na njega utiče niz različitih faktora, lične karakteristike žrtve i počinioca, kulturno i fizičko okruženje u kome se ono dešava. Međutim, treba imati na umu da veliki deo nasilja u školama iz mnogih razloga ostaje neprijavljen.

Jedan od razloga je strah: mnoga deca se plaše da prijave slučajeve fizičkog ili mentalnog nasilja nad njima ili čak nemaju odgovarajuće informacije o tome kako i gde mogu prijaviti slučajeve zlostavljanja ili nasilja.

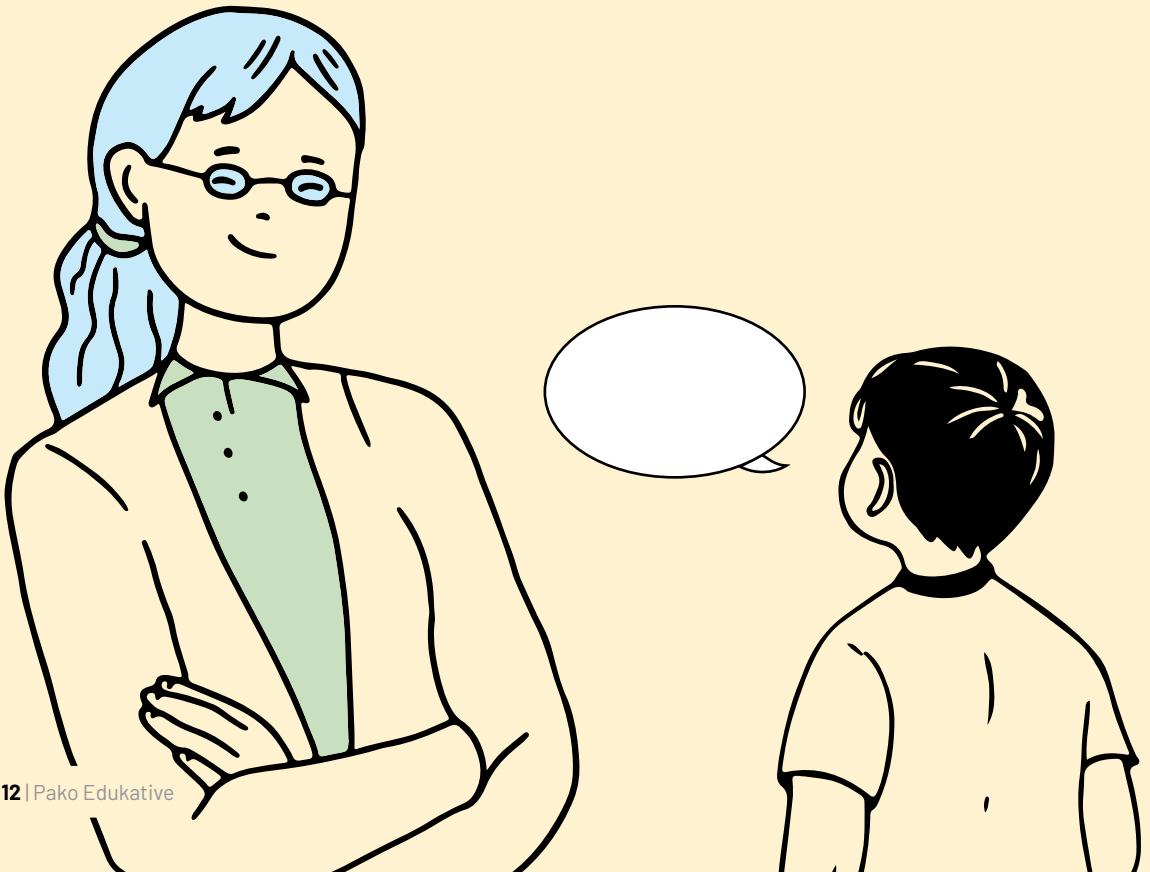
Uzroci ili faktori koji uzrokuju nasilje mogu biti pojedinačni, kao i porodični i socijalni, pri čemu su ovi poslednji uglavnom povezani sa posledicama rata, socijalno-ekonomskom nejednakošću, urbanizacijom i prenaseljenošću, brzim ekonomskim i tehnološkim razvojem, posedovanju oružja itd.

KAKO MOŽEMO DA SE BRANIMO OD NASILJA U ŠKOLAMA?

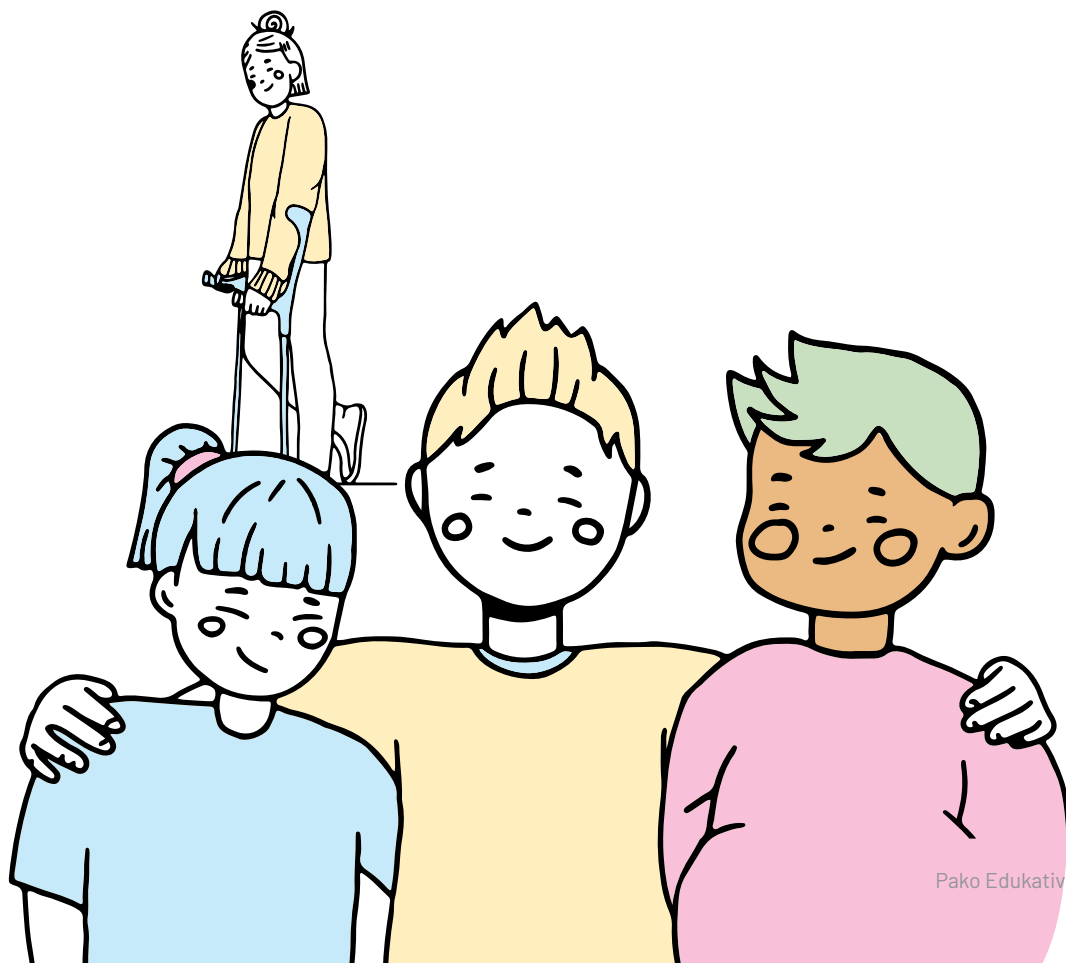
U školi se možete braniti ako:

- Razgovarate sa razrednim starešinom ili bilo kojim drugim nastavnikom sa kojim ste bliži da razgovarate, jer će odrasli razumeti vaš slučaj i pomoćiće vam da lakše rešite problem i poboljšate situaciju.
- Tražite pomoć od pedagoga škole zbog vaših nedoumica.
- Obratite se školskom psihologu u slučaju da imate školskog psihologa.
- Učećite i upoznate sa svojim pravima kao dete / mlada osoba.
- Komunikacijom i razumevanjem saosećate sa drugim.
- Kokušate da izbegnete sukobe ne šireći reči o drugima.
- Odrazite se

DA LI TREBA DA MALTRETIRAMO SVOJE PRIJATELJE U ŠKOLI?

Svet se dopuni i postaje lepši zbog raznolikosti ljudi sa različitim ili jedinstvenim karakteristikama. Zato treba da prihvatamo školske drugove i drugarice onakve kakvi jesu sa svojim specifičnostima bez obzira što nismo isti. Ako mi kao deca / omladina želimo da živimo u miru i slozi, moramo imati razumevanja zadruga i da ih ne osudimo na osnovu pola, etničke pripadnosti, vere ili prema njihovim sposobnostima. Ako ne uspevamo da poštujemo međusobne razlike, tada će u našem društvu biti prisutne negativne osobine kao što su: uznemiravanje, ismevanje, upotreba omalovažavajućih nadimaka, psihološka manipulacija, fizičko nasilje ili socijalno distanciranje, ponašanja koja imaju negativne posledice i za njega / nju koji bulira (maltretira) kao i za drugove koji će biti meta. Neki od negativnih efekata bulizmasu: loši uspesi u školi, emocionalne promene, anksioznost, inferiornost, pa čak i razne traume koje mogu značajno uticati na zdravo formiranje pojedinca.

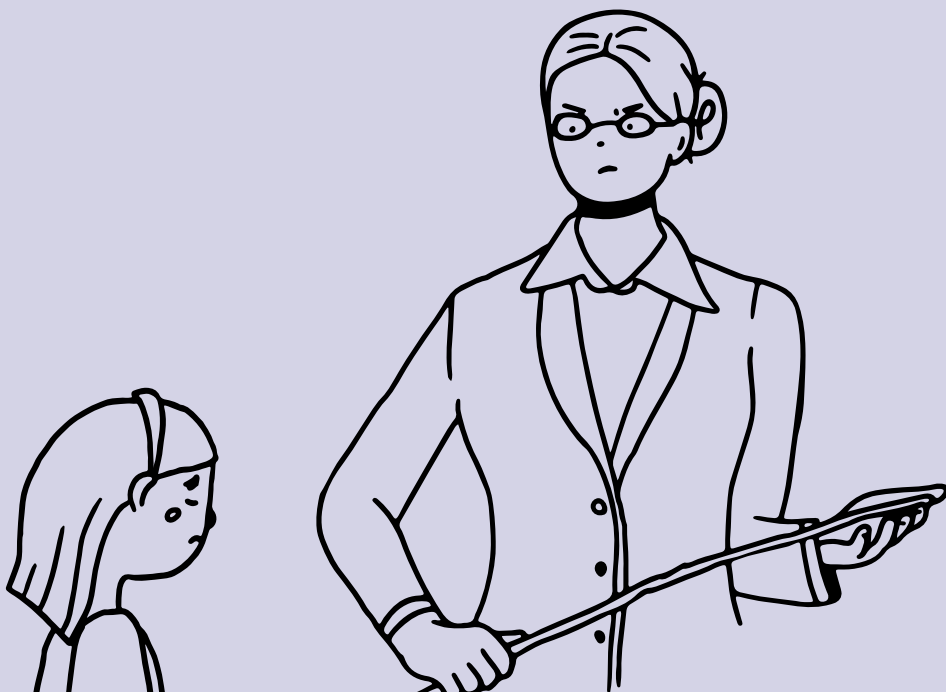
ŠTA JE TELESNO KAŽNJAVANJE?

“Telesno kažnjavanje” znači kažnjavanje nekoga upotrebom fizičke sile na način koji izaziva njihovu povredu ili maltretiranje. Svaka kazna koja koristi silu je telesna kazna, ma koliko laka bila. Na primer, ako dete slučajno razbije čašu, crta po zidovima sobe, baci sa sa sofe ili stolice kod kuće, a roditelj ga udara u ruku ili u druge delove tela kako bi ga kaznio, to je telesna kazna

Telesno kažnjavanje često ima oblik premlaćivanja djece. Međutim, može imati i druge oblike (na primer: udaranje nogom, uštipanje ruke, povučenje ušiju, čupanje kose, bacanje papuče na dete, spaljivanje ruke ili bilo kog drugog dela tela itd.) Dok je telesno kažnjavanje u školama kada dete ne zna odgovor na pitanje, a učitelj ga udara prutom po rukama, prisiljavajući ga da dugo stoji na jednoj nozi, postavljajući ilučenika na prvu ili poslednja klupu, i to je telesna kazna takođe.

Postoje i drugi oblici kažnjavanja koji nisu telesni, ali koji su podjednako okrutni - na primer, namerno zastrašivanje dece govoreći im da ćemo ih poslati u mračna mesta daleko od kuće ako se ne pokore roditeljima ili ih osramotiti/ponižavati pred ostalim članovima porodice ili prijateljima. Čak i ova vrsta kažnjavanja je veoma okrutna i ponižavajuća za decu, jednako kao i telesno kažnjavanje. Fizičko kažnjavanje dece može se izvršiti na raznim mestima - uključujući dom, školu ili druga mesta na kojima se pruža nega dece.

Zato su sve vrste kažnjavanja neopravdane i ne bi trebalo tolerisati njihovu upotrebu.

DA LI TELESNO KAŽNJAVANJE LOŠE UTIČE NA NAS / DECU?

Da, telesno kažnjavanje štetno utiče na decu! Često odrasli ne shvataju da su telesne kazne praćene emocionalnim i fizičkim bolom. Smatraju da šamar ne predstavlja pogrešno ponašanje, ali u stvari im nisu jasne posledice koje taj šamar, udarac, uštipanje, može imati kod dece.

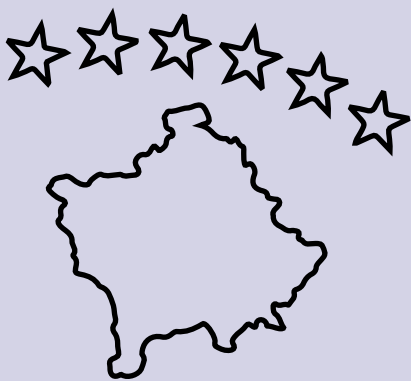
Deca doživljavaju udarac roditelja ili učitelja ili bilo koga drugog sa emocionalnim bolom osećaju ći se slabo, nemoćno i poniženo. Takođe sa fizičke tačke gledišta, bol tokom udara može usporiti proces rasta i razvoja njihovog tela.

DA LI JE TELESNO KAŽNJAVANJE ZAKONOM ZABRANJENO NA KOSOVU?

Da, sa Zakonom br. 06 / I-084 o zaštiti dece se zabranjuje telesno kažnjavanje i disciplinske mere koje štete i oslabe ljudsko dostojanstvo deteta, uključujući oblike fizičkog i mentalnog nasilja, kao i ponašanja

koja degradiraju, sramote i dovode dete u lošu situaciju , zabranjena su u svakom kućnom i porodičnom okruženju, obrazovnim institucijama, institucijama za brigu deteta, organi reda i pravosudni sistem, na radnom mestu i u zajednici⁴.

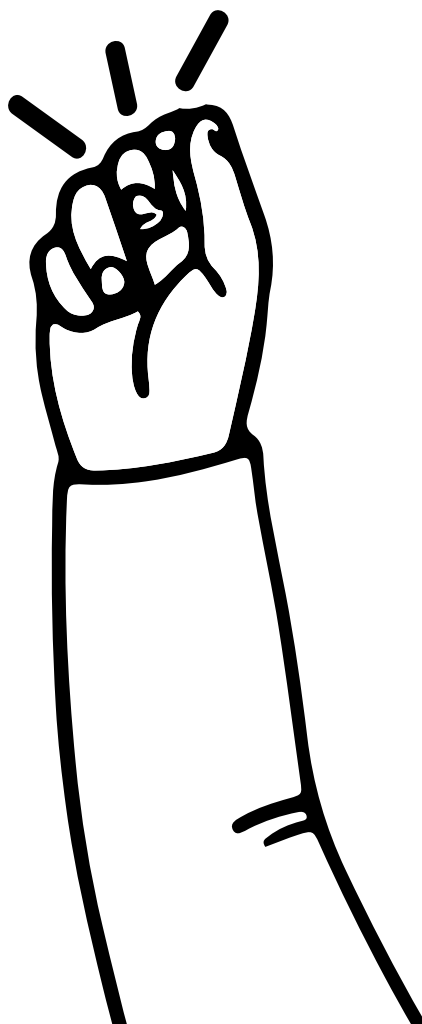

⁴ Član 38, Zabrana telesnog kažnjavanja, Zakon o dečjoj zaštiti, 2019, <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=20844>

ZAŠTO NEKI NASTAVNICI JOŠ UVEK NISU U STANJU DA SE ODUPRU UPOTREBI TELESNIH KAZNI?

Mnogim prosvetnim radnicima je teško da se odupru upotrebi telesnog kažnjavanja jer veruju da će kroz telesno kažnjavanje deca biti disciplinovana i poslušna prema njihovim zahtevima.

Često upotreba telesnog kažnjavanja od strane nastavnika dolazi iz mnogih razloga kao što su nestrpljenjenastavnika za mirno rešavanje problema, unutrašnji bes nastavnika prema deci, oni ne poznaju druge oblike obrazovanja, svoja lična iskustva kao deca itd.

NEKI LJUDI MISLE DA SU TELESNE KAZNE DEO NAŠEG VASPITANJA I KULTURE? DA LI BI TREBALO PROMENITI OVAJ PRISTUP NA KOSOVU?

Mnogi ljudi na Kosovu misle i slažu se da bi trebalo primeniti telesnu kaznu na decu, jer je to bilo deo porodičnog vaspitanja i kulture. Međutim, sa razvojem društva i priznavanjem ljudskih prava, obrazovanje i disciplinu ne treba mešati sa telesnim kažnjavanjem ili nasiljem.

Porodica kao jezgro društva mora se prema svojim članovima odnositi sa poštovanjem i ljubavlju, unutar i izvan nje. Porodica mora da čuva tradiciju i kulturu, ali da nikad ne krši osnovna prava svoje dece na uzrastu, za miran i srećan rast.

Stoga je poštovanje osnovnih prava svakog člana porodice ljudska obaveza pre nego što je zakon!

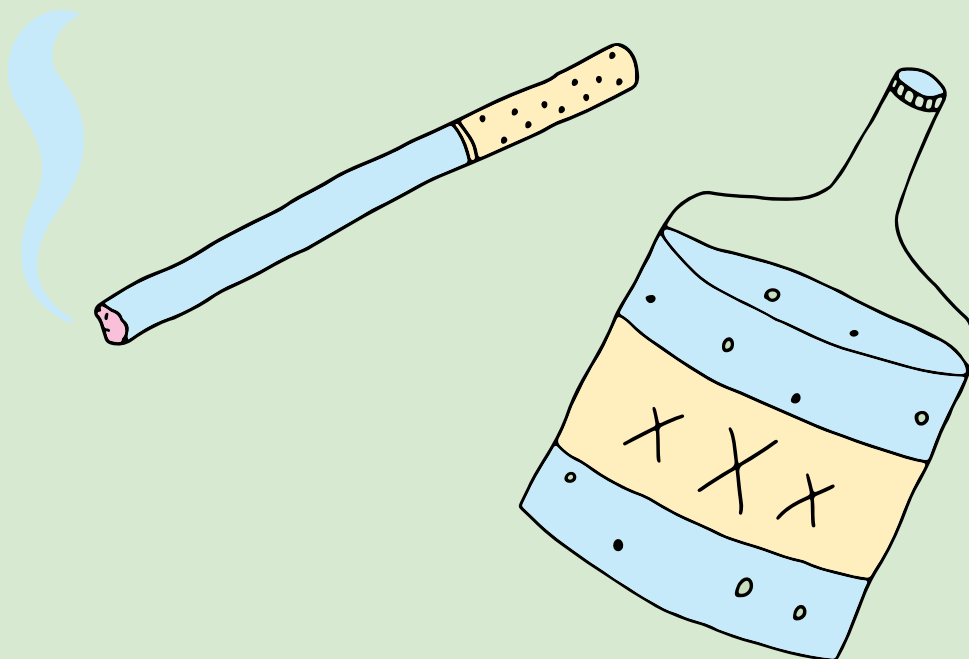

ŠTA SU OPOJNE SUPSTANCE?

Lekovi su psihoaktivne supstance koje menjaju funkcionisanje biološkog sistema i deluju na mozak uzrokujući različite efekte. Mnoge supstance mogu poslužiti kao lekovi, uključujući lekove protiv bolova, alkohol, nikotin, kofein, antibiotike, kliničke lekove i nedozvoljene psihoaktivne lekove. Upotreba droga može da izazove zdravstvene probleme u ljudskom telu. Priroda i obim štete zavise od vrsta droge, načina upotrebe i česte upotrebe.

Neke vrste droga mogu oštetiti pluća, npr. pušenje duvana može izazvati rak, oštećenje bronhija pluća, druge infekcije kao i kašalj, a alkohol može oštetiti jetru. Oštećenje jetre smanjuje ukupnu imunost tela i povećava šanse za druge bolesti. Sa stanovišta mentalnog zdravlja i funkcije mozga, upotreba droga remeti rad neurotransmitera. Neurotransmiteri su moždane hemikalije koje omogućavaju prenos informacija u naš mozak i telo. Ako jedna osoba koristi drogu, ona je dopustila je mozgu da „nauči“ da su lekovi glavni izvor zadovoljstva, a zatim postaje zavisna od droge i ne oseća zadovoljstvo od normalnog života.

Međutim, lečenje pomaže ljudima da prestanu da koriste droge od kojih su zavisni. Postoje različite vrste lečenja zavisnosti: psihoterapija, terapija lekovima. Efekat lečenja je najveći kada se ove dve vrste lečenja kombinuju. Lečenje pomaže klijentima da nauče način kako bi odolili stimulansima koji ljude podstiču na upotrebu droga i povratak kontrole nad svojim životom.

Zloupotreba narkotika i opojnih droga glavni je socijalni i zdravstveni problem širom sveta, jer posledice koje proizilaze iz direktnih i indirektnih efekata ove pojave, višestruko štete čoveku, porodici i društvu u celini, utiče na ugrožavanje državne bezbednosti.

Učenici često iz principijelnih razloga nisu motivisani da razgovaraju o temama vezanim za upotrebu supstanci. Neki veruju da čak i rasprava o tim supstancama, čak i na času, može motivisati ljude da počnuda ih koriste. Drugi mogu reći da učenicima nije važno saznanje o ovim supstancama jer ih ionako neće koristiti.

ZAŠTO TREBA DA BUDEMO RADOZNALI ZA SAMODESTRUKTIVNE NEGATIVNE POJAVE?

Mnoga deca / mladi su radoznali da koriste opojne droge samo da bi osetili zadovoljstvo koje bi trebalo da dožive kada ih koriste. Međutim, stvarnost je takva da i najmanja uzeta ili testirana doza utiče na povećanju upotrebe i što više telo prihvata opojne supstance, postaje sve zavisnije. Efekti droga su poremećeno ponašanje, promenljivo emocionalno raspoloženje, oštećenje unutrašnjih organa poput pluća od upotrebe marihuane, bubrega od kokaina, heroina i drugih.

Iz tog razloga negativni fenomeni koji nas podstiču da uništimo sebe, svoju budućnost i svoje društvo, ne bi trebalo da imaju mesta u mašti zdravog razuma.

DA LI SE DROGA PREDSTAVLJA KAO NEŠTO SAVREMENO KADA SLUŠAMO/IZVODIMO MUZIKU? DA LI DECA ILI LJUDI IZGLEDAJU SAVREMENI AKO IH KORISTE?

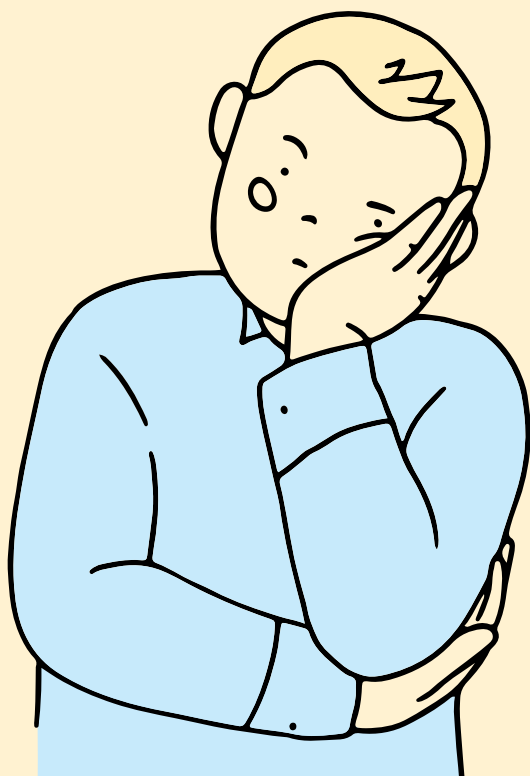
Kada slušamo/izvodimo muziku, upotreba droga može se predstaviti kao nešto savremeno, ali to nas ne čini savremenim ili emancipovanim sa stanovišta društva u koje živimo. Biti savremen u 21. veku prema društvenom mišljenju, podrazumeva; kada je osoba obrazovana, vaspitana, zna jasno da komunicira sa drugima, društven je, kreativan je, rešava logične probleme, bavi se sportom, zna da kuva zdravu hranu, poseduje digitalne veštine itd.

ŠTA TREBA DA RADIMO AKO KORISTIMO OPOJNE SUPSTANCE?

Šta treba da uradite ako se nalazite u situaciji da ste upotreбили narkotike:

- Razgovarajte sa porodicom ili bliskim i pouzdanim prijateljima.
- Budite mirni, ne dozvolite da vas savladaju negativne misli i osećanja zbog ovog incidenta.
- Razmotrite još jednom situaciju koja vas je dovela do kozumacije.
- Napravite plan za oporavak odmah.
- Potražite pomoć od pouzdanih ljudi. Ako ne možete sami da rešite problem, vrlo efikasno drugi mogu da vam priskoče u pomoć.

ŠTA SU RADIKALIZAM I EKSTREMIZAM?

Radikalizam podrazumeva rastući psiho-socijalni proces ka društveno-političkim ideologijama. Radikalizam i ekstremizam postali su opšti globalni izazov za društvo, zbog rasprostranjenosti, dinamike i trendova koje su ove pojave imale poslednjih godina, kao i zbog izuzetno opasnih posledica po život i bezbednost ljudi. Njihovi uzroci su veoma različiti. Povezani su sa nekontrolisanom globalizacijom, dugotrajnim humanitarnim krizama, haotičnim društvenim promenama, rušenjem sistema vrednosti, ratovima, masovnim ratnim zločinima itd.⁵

Opšti faktori koji utiču na radikalizaciju mladih su:

- kriza identiteta;
- lična kriza;
- lične okolnosti;
- neostvarene težnje, i zločin.

⁵ Albanski helsinški komitet, „Nasilni ekstremizam najveći izazov našeg doba“ - PRIRUČNIK ZA ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA: http://www.ahc.org.al/ep-content/uploads/2018/06/Manual_Ekstremism-1.pdf

ŠTA JE ZLOSTAVLJANJE DECE I ZAŠTO SE TO DEŠAVA?

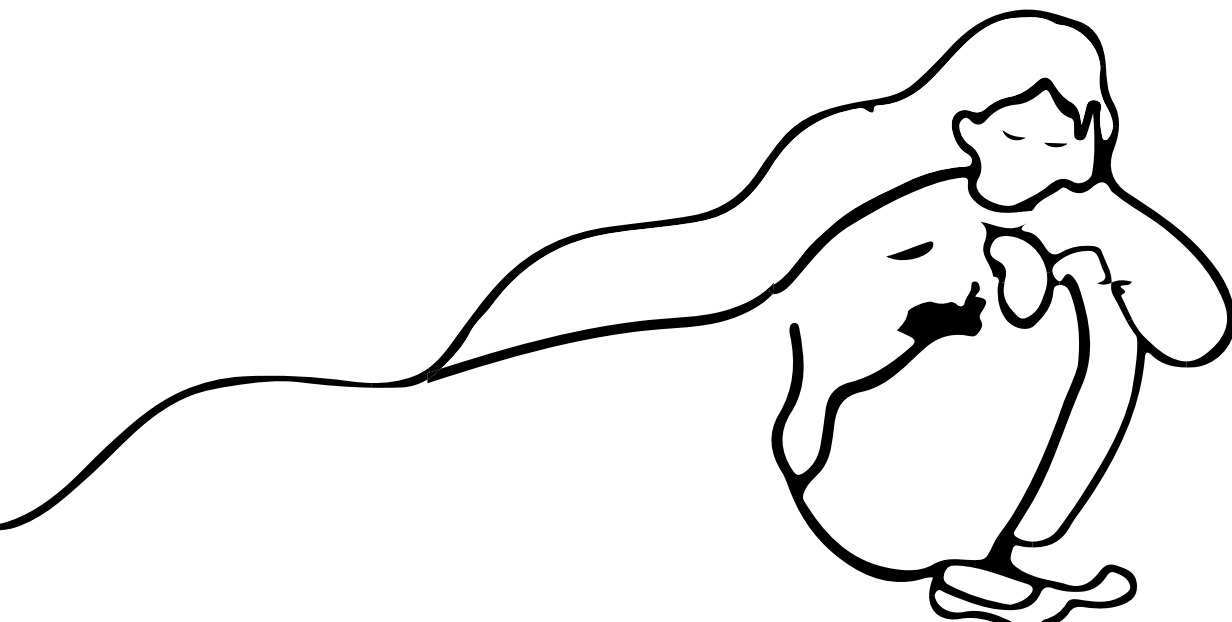
Zlostavljanje dece⁶ smatra se bilo koji oblik zlostavljanja ili zanemarivanja koji rezultira štetom ili povredom deteta, što se ne može zdravim razumom objasniti. Zlostavljanje dece uključuje: fizičko, emocionalno i seksualno zlostavljanje, kao i zanemarivanje. Nasilje nad decom se manifestuje i odvija u nekoliko oblika: emocionalno, fizičko, seksualno i u obliku zanemarivanja.

Neki od faktora koji utiču na ponašanje koje dovodi do zlostavljanja mogu biti:

Pojedinačni faktori - znanje, stavovi, razmišljanja o nasilju i nesposobnost, smetnje u komunikaciji, upotreba droga i alkohola, kao svedok ili žrtva međuljudskog nasilja,

Porodični faktori - nedostatak ljubavi i roditeljske podrške; iskustva sa porodičnim nasiljem; telesno kažnjavanje i zlostavljanje dece; umešani roditelji, braća, sestre u kriminalno ponašanje;

Društveni faktori - socijalno-ekonomska nejednakost, urbanizam i prenaseljenost; brzi ekonomski razvoj, praćen velikom nezaposlenošću među mladima; efekti medija; socijalne norme koje podržavaju nasilno ponašanje; nošenje oružja; postkonfliktna situacija.

⁶ Haxhiymeri. E., Kulluri. E., Hazizaj. A., 2005. „Zlostavljanje dece u porodici“, CRCA, IRCCRA.

KAKO MOŽE PORODICA, PRIJATELJ, DEVOJKA, NASTAVNIK ILI OKRUG U KOME DETE ŽIVI DA PREPOZNAJE NEKE OD ZNAKOVA DA DETE DOŽIVLJAVA ZLOSTAVLJANJE?

Neki od indikatora fizičkog zlostavljanja su⁷: slomljene kosti, prelomi; modrice; grebanje, kidanje; tragovi opekotina; tragovi modrica u obliku alata ili prstiju na koži; krvarenje ili neobjašnjena bolest; fizičke deformacije; gubitak svesti.

Neki od mogućih znakova ponašanja deteta kao posledica fizičkog nasilja su:

- očajan stav, povučeni ili depresivni;
- nemiran san, uznemirenost;
- agresivno ponašanje;
- strahovanje od odraslih pojedinaca ili odraslih uopšte;
- fstrah od povratka roditelja / staratelja kući ili povratka deteta kući strah od kontaktiranja roditelja / staratelja ili nekog člana porodice;
- nedostatak poverenja kod odraslih ili nisko samopoštovanje;
- vrlo pasivan stav i stalne žalbe;
- upotreba droga i alkohola;
- stalno bežanje ili napuštanje kuće itd.

⁷"Radni protokol za zaposlene u dečijoj zaštiti", 2010. Ministarstvo rada, Terre des Hommes, UNICEF.

Indikativni znaci ponašanja, seksualnog zlostavljanja⁸

Najspecifičniji znaci i simptomi seksualnog zlostavljanja su rektalni ili genitalni bol, rektalno ili genitalno krvarenje, prisustvo polno prenosivih bolesti kod dece pre puberteta, kao i prerano seksualno ponašanje, pogotovo ako se to ponavlja.

U nastavku su sažeti simptomi ponašanja, koje seksualno zlostavljano dete može da ima. Važno je napomenuti da nisu sve dole navedene stavke indikatori za seksualno zlostavljanje.

Neki od mogućih znakova ponašanja deteta kao rezultat seksualnog zlostavljanja su:

- Pokazuje jedan od dva ekstrema aktivnosti (hiperaktivan ili povučen);
- Nisko samopoštovanje;
- Prikazuje dokaze o niskim vezama sa prijateljima;
- Izražava opšti osećaj krivice ili srama;
- Demonstrira izobličeni oblik tela (crteži);
- Demonstrira regresivno ponašanje; čini se da se gotovo fobično plaši odraslih; pogoršanje / pad školskog uspeha;
- Imaju poremećaj u ishrani;
- Pokazuju provokativno seksualno ponašanje;
- Napuštaju kuću.

Indikatori psihološkog / emocionalnog zlostavljanja:

- zaostalost u fizičkom, mentalnom i emocionalnom razvoju;
- stalno stanje anksioznosti;
- kašnjenja u govoru ili izražavanju mišljenja;
- nisko samopoštovanje;
- emocionalni odgovor koji nije u skladu sa bolnom situacijom;
- ekstremna agresivnost ili pasivnost;
- zloupotreba opojnih supstanci i alkohola;
- stalno bežanje ili napuštanje kuće;
- nedostatak želje za obavljanje različitih aktivnosti.

⁸ Shehu. E., Gramo. A., 2008. "Rodno zasnovano nasilje. Priručnik za zdravstvene radnike", Nacionalno udruženje socijalnih radnika.

Mogući znaci zanemarenog deteta su:

- Odeća deteta nije prikladna za sezonu ili vreme (ovo je moglo prouzrokovati simptome kao što su prehlada, kašalj, upala pluća, opekotine od sunca, ozeblina itd.);
- Neodržavanje lične higijene deteta (dugi i prljavi nokti, loš telesni miris, nečešljana i neoprana kosa, paraziti na glavi i telu);
- Nedovoljno nadgledan ili prepušten nezi nepodobne osobe;
- Postoje problemi koji ukazuju na to da se nije lečio lekovima ili od strane lekara;
- Dete je neuhranjeno (sa niskom telesnom težinom i nerazvijenim uzrastom, teško guta hranu, uvek je umorno i slomljeno, telo je izgubilo dečje oblike itd.);
- Kašnjenja ili ne redovno pohađanje škole.

DA LI ZNAMO ŠTA JE DIGITALNO ZLOSTAVLJANJE?

Brzi razvoj informacione tehnologije poslednjih godina, takođe povezan sa povećanim nivoom rizika kojim nastaje kao rezultat nesigurnog pristupa dece Internetu, u mnogim delovima sveta istakao je važnost merakojе treba preduzeti; namenjen zaštiti dece tokom upotrebe i pretraživanja Interneta. S obzirom na to da se tehnologija brzo razvija i nudi više mogućnosti za istraživanje, vreme koje deca provode ispred tehnoloških uređaja, je u rastu, takođe i njegov uticaj na decu i maloletnike.

Često na web stranicama za igre, društvenim mrežama, YouTube-u ili drugim Internet adresama na kojima deca provode puno vremena, ona su izložena nasilju i pretnjama druge dece, prikazujući materijalesa neprimerenim sadržajem, zloupotrebom ličnih podataka , napadima raznih virusa itd. Zato deca treba da budu oprezna, jer nebezbedna upotreba interneta može imati negativne posledice po njih.

Kibernetsko zlostavljanje(cyberbulling) je engleska terminologija, koja se koristi kada ljudi koriste internet da nekom prete, uznemiravaju ili ponižavaju slanjem loših poruka, šokantnih slika i video zapisa nepoznatim ljudima. Kibernetsko zlostavljanje je namerna i ponovljena upotreba elektronskih sredstava (poput Interneta ili mobilnog telefona) od strane dece i maloletnika za uznemiravanje , pretnju, maltretiranje, ponižavanje ili upotrebu bilo kog drugog oblika nasilja nad drugim detetom ili maloletnikom.

Postoje razni oblici digitalnog zlostavljanja, ali ovo su najčešći:

- Slanje pretećih ili uznemiravajućih mejl-a (npr. Uvredljive, rasističke ili druge predrasudne poruke);
- Slanje ili objavljivanje tračeva prijateljima ili direktno žrtvi;
- Objave na društvenim mrežama - npr. nečijih tajni (npr. Facebook ili Ttwitter);
- Vređanje dece davanjem nadimaka putem poruka, komunikacije u čatu, objavljivanja na društvenim mrežama itd .;
- Slanje ili objavljivanje fotografija drugih ljudi bez njihove dozvole (obično neprijatne ili intimne / lične fotografije) na mreži;
- Kreiranje određenih profila ili web stranica na Internetu, targetiranjem određenog pojedinca ili grupe dece u smislu ismevanja ili vređanja.
- Deca se često zlostavljaju putem interneta motivisani besom, osvetom ili frustracijom. Ponekad zadirkuju druge iz zabave ili zato što im je dosadno i imaju previše slobodnog vremena.

KAKO SPREČITI DIGITALNO ZLOSTAVLJANJE?

Koraci koje možete preduzeti da biste sprečili digitalno zlostavljanje:

- Ne odgovarajte nasilnicima ili ljudima koje ne poznajete,
- Ne čitajte njihove poruke,
- Blokirajte te osobe i ne komunicirajte s njima;
- Momentalno prijavljivanje uznemiravanja;
- Nikada se ne osvećujte onima koji vas uznemiravaju;
- Nikom ne otkrivajte lozinke osim roditeljima;
- Ako ste žrtva nasilja, važno je reći roditeljima;
- Sačuvati dokaze o online uznemiravanju;
- Pokušajte da identifikujete osobu koja vas uznemirava!

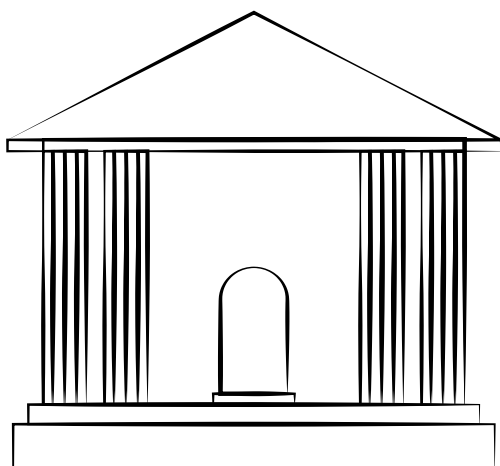
DA LI MOŽEMO, I GDE DA TRAŽIMO POMOĆ ZA NASILJE KOJE DOŽIVLJAVAMO MI ILI DRUŠTVO OKO NAS?

Da, obratite se osobama kojima najviše verujete. Roditelji mogu da vas zaštite i upute. Slobodno razgovarajte sa roditeljima, recite im čime se suočavate u vašem životom i vašim društvom, šta vidite u svom društvenom krugu i šta vas plaši.

Takođe možete da se obratite baki ili deki, sestri ili bratu za pomoć. Takođe možete pomoći svom prijatelju u slučaju da primetite da su zlostavljani. U školskom okruženju možete se obratiti i nastavnicima, oni će znati kako da deluju.

Takođe, odgovorne institucije za reagovanje i prijavljivanje nasilja su:

- Ministarstvo prosvete i nauke,
- Opštinska direkcija za obrazovanje,
- Obrazovne institucije
- Ministarstvo rada i socijalne zaštite,
- Opštine - centri za socijalni rad
- Kosovska policija
- Ministarstvo pravde, popravna služba i korekciona služba
- Ministarstvo zdravlja - Porodične zdravstvene ustanove
- Društvo i zajednica - mesto u kome živimo
- Javni ili privatni mediji.

Ova publikacija je realizovana u okviru projekta PROtectChild, finansirala švedska vlada.

Odgovornost za sadržaj leži na programeru.

Švedska vlada ne deli nužno stavove i izražene interpretacije.